

ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦਾ ਆਦਰਸ਼

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਸਮੇਂ, ਕਾਲ ਤੇ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਤੰਗ ਵਲਗਣਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੋਕ ਮੰਗਲ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਆਸ਼ਾ ਦਾ ਦੀਪਕ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਿਮਰਬਾਣੀ ਭਗਤੀ ਕਾਲ ਦੇ ਮਹਤੱਵਪੂਰਨ ਸੰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗਰੀਬ ਸ਼ੂਦਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਲਿਤ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਢੀਂ ਹੰਢਾਇਆ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਆਦਰਸ਼ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਸੱਦਮੁੱਚ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਸੂਰਜ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਰੂਪੀ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਕਦੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਗਲਤ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਥਨੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣਾ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਜਨਮਦਾਤਾ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ, ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਏਂਗਲਜ਼ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਬੇਸ਼ਕ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਜਾਂ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਲੋਕ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਨਸਲ, ਰੰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੌਕੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗ਼ਮ, ਡਰ, ਭੈਅ, ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਜੀਵਨ ਜੀਅ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ ਰੂਹਾਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੱਚ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੱਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਕੁੰਠਧਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਬੈਕੁੰਠਧਾਮ ਉਹ ਧਾਮ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਉਹ ਧਾਮ ਹੈ ਜਿੱਥੇ

ਇਨਸਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਫਿਕਰ, ਗਮ, ਦੁੱਖ, ਤਕਲੀਫ, ਕੋਧ, ਭੈਅ, ਦਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਜਿਹੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਮ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਗਮ ਤੋਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤ ਹਨ। ਨਾ ਆਵਾਗਮਨ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦਾ ਡਰ, ਨਾ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੱਝਣ ਦਾ ਝੰਝਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਾਸਨਾਵਾਂ। ਮਨ ਦੀ ਅਡੋਲ ਤੇ ਨਿਡਰ ਅਵਸਥਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀਆਂ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਸਹਿਤ ਮਿਲਜੁਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਜਨ ਵਿਚ ਭੁੱਬੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪੁਰ ਅੰਦਰ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਅਖੌਤੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਹਿਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣ ਦਾ ਦਰਦ ਵੀ ਸਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਮਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹ ਕੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਪੇਸ਼ਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਢਲਾ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ ਨਿਤਹਿ ਬਾਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ॥

(ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੨੬੩)

ਜਦਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਚਮਾਰ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਿੱਟ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬਾਹਰ ਵੱਖ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਜਾਂ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਇਸ ਤਿਸਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ।

ਕਬੀਰ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਉ ਸਭੁ ਕੋ ਹਸਨੇਹਾਰੁ॥

ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਿਸ ਜਾਤਿ ਕਉ ਜਿਹ ਜਪਿਓ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ॥

(ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੪)

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕ ਕਿਰਤੀ ਤੇ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਢੋ-ਢਵਾਈ ਕਰਨ, ਚਮੜੀ ਛਿੱਲਣ, ਚਮੜਾ ਕੁੱਟਣ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਬਨਾਰਸ

ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸ਼ੁਦਰਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਇੱਕ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਤਿਰਸਕਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੱਕ ਦੀ ਭਿੱਟ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਗਲਾਨੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚਮਾਰ ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਉਦਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ।

ਉਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਚਮਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘਟੀਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਜਦ ਬ੍ਰਾਮਣਵਾਦ ਨੇ ਇਸਦਾ ਤੀਬਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ-

‘ਰਵਿਦਾਸ’ ਹੋਂ ਨਿਜ ਹਾਥਹਿੰ ਰਾਖੋਂ ਰਾਂਬੀ ਆਰ।

ਸੁਕਿਰਤਿ ਹੀ ਮਮ ਧਰਮ ਹੈ ਤਾਰੈਗਾ ਭਵ ਭਾਰ॥

(ਪਦ, ਰਵਿਦਾਸ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਣ ਦਾ ਔਜ਼ਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਕੰਮ, ਸਵਾਭੀਮਾਨ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਅਤੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ।

ਇੰਨਾ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਭਰੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਵਰਗ ਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਡਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਤੇ ਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਵੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਜ਼ੀਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਰ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਖੌਫ਼ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਖ਼ਤਾ ਨਾ ਕਰ ਬੈਠੇ। ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਡਰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਰ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸਥਿਰ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ, ਕਾਲ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫੱਸਿਆ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਭੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ, ਅਜਨਮਾ ਅਤੇ ਅਜੂਨੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਧਾਮ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਧਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਸਦਾ ਉਸ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਥਿਰ ਹੈ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ। ਸਦਾ ਆਬਾਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਧਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਰੱਬ ਨਾਲ ਇੱਕਮਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ
ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਹਤਾਸ਼ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਦਲਿਤ
ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਗੋਂ ਸੰਪੂਰਣ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂੜੀਵਾਦੀ
ਸਮਾਜ ਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਸਿਖਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ
ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ
ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ
ਆਸ਼ਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਸੋਮਾ ਸੀ।

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ॥

ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ॥

ਨ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ॥

ਖਉਫੁ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ॥੧॥

ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੂਬ ਵਤਨ ਰਾਹੁ ਪਾਈ॥

ਉਹਾਂ ਖੈਰਿ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

(ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੪੬)

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼
ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ
ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਨ। ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ਼ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਡਾ. ਟੀ. ਪੀ. ਹਿਊਗਜ਼ ਲਿਖਦੇ
ਹਨ।

‘ਮੱਧਕਾਲ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਪਤਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਧਰਮ ਦੀ
ਵਿਆਪਕਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ
ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਕੇ
ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨਕਾਰੀ
ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ
ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਲਾਂ-ਮੌਲਵੀਂ ਖੁਦ ਅਸੂਲਾਂ ਅਤੇ
ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰੋਜ਼ੇ, ਨਮਾਜ਼ ਤੇ ਹੱਜ ਦਿਖਾਵਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ
ਸਨ।’^(੧)

ਹਿੰਦੂ ਪਰਜਾ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਰਿਆਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ। ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਜਜ਼ੀਆ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਾਸਨ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਕ ਵਰਗ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ, ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ ਮੁੱਲਾਂ, ਮੌਲਵੀ, ਤੀਸਰੇ ਵਿਚ ਸੈਨਿਕ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਉੱਚ ਨੀਚ ਤੇ ਵਰਣ ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਵਰਣ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਉੱਚ ਵਰਗ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ ਜੋ ਮੰਦਰਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਕੱਟੜ ਸਨ। ਫਿਰ ਖ਼ਤਰੀ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਵੈਸ਼ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ੂਦਰ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੂਦਰ ਲੋਕ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਵਰਣਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਸਯੋਗ ਸੀ। ਇਹ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਭਜਨ ਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਿੱਟ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੱਕ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਠ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਕਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਕਿੱਤਾ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੜੀ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਬੇਬਸੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗੰਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਈਸ਼ਵਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ—
 “ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਗ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਰਗ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਗ਼ਲਬਾ ਛਾਇਆ ਸੀ। ਪੁਰੋਹਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਉੱਚਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੋਈ, ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਬਾਹਰੀ ਅਡੰਬਰਾਂ, ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਦਿਖਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ ਇਹ ਉੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੜੀ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ।⁽²⁾

ਸੋ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਜੇਕਰ ਵਰਣ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਰਨ ਅਖੰਤੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਕਾਰਨ ਵਿਘਟਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਸਮਾਜ ਅਮੀਰੀ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਸ਼ਾਸਕ

ਵਰਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖੇ, ਉਹ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ-ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਭੇਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਨਸਲ, ਰੰਗ, ਕੌਮ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜੁਲਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਰੋਲ-ਘਚੋਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ-

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮ ਪੰਖ ਕਰ ਉਡਰਿਆ॥

ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੇ ਨਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ॥

(ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੫)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖ-ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਭੇਦ ਨੂੰ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੇ ਸਨ।

ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵਿਤਕਰੇ ਵੀ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਇਸਲਾਮੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਜਨਤਾ ਤੇ ਧਰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਟੈਕਸ ਭਾਵ ਜ਼ਜੀਏ ਲਗਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭੈ-ਭੀਤ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਧਮਕਾਉਂਦੀ ਤੇ ਡਰਾਉਂਦੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਤੀਰਥ ਜਾਣ ਤੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਖੌਫ਼ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਇਸੇ ਨੂੰ freedom of Movement ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੇ।

ਮਹਰਮ ਮਹਲ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੇ॥

(ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰੋਂ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੱਲਾਂ ਮੌਲਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ॥

ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ, ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ॥

(ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਅਤੇ ਚਮਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉੱਚ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਧਾਮ ਬਾਰੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂ ਕਲਪਿਆ ਉਹ *haves* ਅਤੇ *haves not* ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਗਮ ਰਹਿਤ, ਸੁੱਖ ਭਰੇ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ *haves* ਅਤੇ *haves not* ਦੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਮੁਕਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਰਮਾਣ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੌਤਿਕ ਸੁੱਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਰੰਗ, ਰੂਪ, ਨਸਲ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਜੀਣ ਅਤੇ ਵਿਗਸਣ ਦੇ ਸਹੀ ਮੌਕੇ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਖੁਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਘਰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਗਮ ਰਹਿਤ ਖੁਸ਼ੀ, ਨਿਮਰਤਾ, ਸੰਤੋਖ, ਸਦਾਚਾਰ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਧਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਭਰਪੂਰ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਨੇਕਨਿਆਤੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਜ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਧਰਮ, ਫਿਰਕੇ, ਕੌਮ, ਰੰਗ, ਰੂਪ ਅਤੇ ਨਸਲ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਇਸਤਰੀ, ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੱਚੇ ਇਸਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਖੜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਰ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਧਰੇ

ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਧਰੇ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੀ
ਸਮੱਸਿਆ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ
ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਰਾਹ ਵਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਵਾਲੇ